

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 9 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Pabianicach, w sprawie z powództwa S. C. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W., zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwoty: 16.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 16 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, 2.708,00 zł tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 16 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty i 3.009,00 zł jako zwrot kosztów procesu. W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone, a powódki nie obciążono w tej części kosztami procesu; ponadto nakazano pobranie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwoty 160,17 zł tytułem kosztów.

Sąd I instancji ustalił, że dnia 5 kwietnia 2011 r. S. C. uległa wypadkowi komunikacyjnemu, po zejściu którego zdiagnozowano u niej stłuczenie głowy oraz naciągnięcie więzadeł karku. Powódka leczyła się w poradni neurologicznej przez okres pół roku, a także w poradni ortopedycznej, gdzie zalecono jej noszenie kołnierza S.. Poszkodowana płaciła za wizyty lekarskie u neurologa – razem 260 zł oraz poniosła koszty zleconych procedur diagnostycznych: badanie MR kręgosłupa szyjnego – 490 zł i badanie MR mózgowia – 800 zł. Z powodu niezdolności do pracy będącej konsekwencją wypadku pozostawała na zwolnieniu lekarskim do końca września 2011 r. W początkowym okresie czasu opiekę nad powódką sprawowały przez 2 tygodnie jej matka i teściowa; później obie wspierały powódkę w codziennych czynnościach, a zwłaszcza w prowadzeniu domu i opiece nad trójką małych dzieci powódki, które trzeba było zawozić do szkoły.

Z punktu widzenia ortopedii S. C. nie została dotknięta trwałym uszczerbkiem na zdrowiu. Doznane obrażenia w postaci urazu skrętnego kręgosłupa szyjnego i naciągnięcia mięśni karku spowodowały jednak u niej znaczne cierpienia oraz konieczność sprawowania nad nią opieki przez 2 tygodnie po wypadku w rozmiarze 2 godzin dziennie. Z neurologicznego punktu widzenia u powódki wystąpił natomiast długotrwały uszczerbek na zdrowiu w łącznej wysokości 10% (pourazowy zespół podmiotowy – 5%, pourazowy zespół bólowo – korzeniowy kręgosłupa szyjnego – 5%). Obie te dolegliwości wymagały leczenia farmakologicznego, co kosztowało w sumie 160,00 zł. Ponadto bóle korzeniowe w obrębie kręgosłupa szyjnego uniemożliwiały powódce wykonywanie ciężkich prac fizycznych, dlatego też w tym zakresie przez 4 tygodnie niezbędna była pomoc osób trzecich w wymiarze 2 godzin dziennie. W aspekcie psychiatrycznym długotrwały uszczerbek na zdrowiu powódki wyniósł 5% (tożsamość z uszczerbkiem neurologicznym), co łączyło się z przebytą długotrwałą reakcją depresyjno – lękową.

Po ustaleniu powyższych faktów Sąd Rejonowy uznał powództwo za częściowo uzasadnione, wskazując iż odpowiedzialność pozwanego zakładu ubezpieczeń wynika z art. 822 k.c. w związku z art. 435 k.c. i art. 436 k.c. Orzekając o wysokości dochodzonych roszczeń Sąd I instancji sięgnął do art. 445 § 1 k.c. odnośnie zadośćuczynienia oraz do art. 444 § 1 i 2 k.c. co do odszkodowania. Przyznając zadośćuczynienie w wysokości 16.000,00 zł Sąd miał na uwadze stopień doznanego przez pokrzywdzoną uszczerbku na zdrowiu, jej znaczne cierpienia fizyczne i psychiczne utrzymujące się przez 3 miesiące oraz 2-miesięczne ograniczenia w życiu codziennym, wyrażające się zakazem obciążania obręczy barkowych i niemożnością wykonywania cięższych prac domowych.

Do elementów odszkodowania ustalonego na poziomie 2.708,00 zł Sąd zaliczył natomiast:

- koszty przewlekłego leczenia farmakologicznego – 440 zł (4 × 60 zł + 2 × 100 zł);
- koszty opieki osób trzecich – 570 zł (30 dni × 2 godz. × 9,50 zł) oraz 228 zł (8 tygodni × 3 godz. × 9,50 zł);
- koszty wizyt lekarskich – 260 zł;
- koszty badań – 1.290 zł.

O odsetkach od należności z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia Sąd orzekł w oparciu o unormowania zawarte w art. 481 k.c. i art. 817 k.c., przyjmując, że należą się one powódce za okres po upływie 30 dni od zgłoszenia szkody.

Z kolei o kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 100 k.p.c., uwzględniając zakres wygrania sprawy przez powódkę (77%).

Apelację od przedmiotowego orzeczenia wniosła strona pozwana, zaskarżając je w części, a mianowicie w zakresie, w jakim w pkt 2 wyroku zasądzone na rzecz powódki odszkodowanie w kwocie 1.256,00 zł oraz ustawowe odsetki od kwoty 2.708,00 zł od dnia 16 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, a także co do rozstrzygnięć zawartych w pkt. 4 i 6 wyroku dotyczących kosztów procesu.

Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy tj. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez wyrokowanie co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem pozwu i w konsekwencji zasądzenie kwoty 440,00 zł za poniesione koszty zakupu leków i kwoty 798,00 zł za koszty opieki osób trzecich, podczas gdy powódka w pkt. 2 petitum pozwu wносиła o zasądzenie kwoty 2.690,00 zł jedynie „tytułem zwrotu poniesionych kosztów za wizyty lekarskie oraz przeprowadzone badania w okresie od 15 kwietnia 2011 r. do 20 stycznia 2012 r.”;

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy tj. art. 321 § 1 in fine k.p.c. poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki ponad żądanie określone w pkt 2 petitum pozwu w zakresie kwoty 18,00 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 2.708,00 zł od dnia 16 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, podczas gdy powódka wniosła jedynie o zasądzenie kwoty 2.690,00 zł.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez:

- jego zmianę w pkt 2 poprzez oddalenie powództwa w zakresie przenoszącym kwotę 1.452,00 zł oraz oddalenie powództwa w zakresie zasądzenia od pozwanego na rzecz powódki odsetek ustawowych od kwoty 2.708,00 zł,
- zmianę orzeczenia o kosztach procesu zawartego w pkt 4 i 6 wyroku poprzez orzeczenie w tym przedmiocie z uwzględnieniem korekty rozstrzygnięcia merytorycznego będącej wynikiem postępowania apelacyjnego,
- zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko apelujący podniósł, iż Sąd Rejonowy w zakresie zasądzenia odszkodowania wykroczył poza żądanie sformułowane w pozwie, gdyż nie było żadnych podstaw do przyznania ani wyższej kwoty ani też z innego tytułu niż dochodzona; zaznaczono także, że strona powodowa w toku procesu nie dokonała przedmiotowej zmiany powództwa w sposób przewidziany przez ustawodawcę, czyli zgodnie z art. 193 § 2¹ k.p.c.

Na rozprawie apelacyjnej odbytej dnia 24 września 2014 r. powódka wniosła o oddalenie środka odwoławczego jej przeciwnika procesowego i zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej jest w przeważającej mierze zasadna i skutkuje zmianą zaskarżonego orzeczenia. Zaznaczyć trzeba, że stan faktyczny sprawy ustalony przez Sąd Rejonowy nie budzi wątpliwości i nie był przedmiotem zarzutów apelacyjnych, a Sąd odwoławczy w całości przyjmuje te ustalenia za swoje, zaznaczając jedynie, że poczynienie ich było częściowo zbędne, wobec faktu, iż w pewnym zakresie dotyczyły one okoliczności błędnie poczytanych przez Sąd meriti za istotne dla rozstrzygnięcia sprawy – wskutek naruszenia art. 321 § 1 k.p.c.

Trafne okazały się zarzuty dotyczące naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w zakresie orzekania przez Sąd I instancji o dochodzonym pozwym odszkodowaniu. Trzeba przypomnieć, że wnosząc pozew powódka domagała się zasądzenia tytułem odszkodowania kwoty 2.690,00 zł, wskazując iż w skład roszczenia wchodzi wydatki na wizyty lekarskie i badania, poczynione w okresie od 15 kwietnia 2011 r. do 20 stycznia 2012 r. Innymi słowy, przedmiotem jej roszczenia odszkodowawczego było wyrównanie szkody poniesionej z powodu poniesienia kosztów wizyt lekarskich i badań, a granicą zgłoszonego przez nią – w tym zakresie - żądania była kwota 2.690,00 zł. W myśl art. 321 § 1 k.p.c.

przy wyrokowaniu sąd nie może orzekać co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem powoda, ani zasądzić ponad żądanie. Tak określone petitum pozwu zakreślało więc granice kognicji Sądu, chyba że w toku postępowania nastąpiłoby skuteczne rozszerzenie powództwa.

Na ostatnim przed wydaniem wyroku terminie rozprawy strona powodowa o tyle zmodyfikowała swoje stanowisko – notabene pod nieobecność przeciwnika procesowego – że stwierdziła, iż w przypadku gdyby Sąd nie podzielił jej stanowiska w przedmiocie zasadności dotąd zgłoszonego żądania pozwu, wnosi o zasądzenie tejże kwoty – 2.690,00 zł – jako odszkodowania z tytułu zwiększonych potrzeb S. C. polegających na poniesieniu kosztów leczenia neurologicznego oraz związanych z koniecznością sprawowania nad nią przez pewien czas opieki przy czynnościach życia codziennego. Tak sformułowanego stanowiska nie sposób zrozumieć inaczej niż jako rozszerzenie żądania pozwu poprzez zgłoszenie roszczenia ewentualnego polegającego na dochodzeniu kwoty 2.690,00 zł jako wyrównania szkody wynikającej z innej podstawy faktycznej na wypadek, gdyby Sąd nie uwzględnił roszczenia „głównego”. Przepisy procedury cywilnej nie wykluczają podjęcia takiej czynności procesowej, jednak nakładają na stronę – w art. 193 § 2¹ k.p.c. – obowiązek zachowania formy pisma procesowego; w przeciwnym razie podjęta czynność będzie bezskuteczna. Powódka tej formy nie zachowała, a wobec tego uznać trzeba, że zmiana jej stanowiska zaprezentowana Sądowi I instancji w dniu 25 listopada 2013 r. nie wywołała skutków procesowych; granice powództwa określone w pozwie pozostały tym samym niezmienione.

Mimo to, wydając zaskarżone orzeczenie, Sąd meriti orzekł zarówno co do przedmiotu nieobjętego żądaniem pozwu, jak i wykroczył ponad określone kwotowo żądanie pozwu, ponieważ kognicją swoją objął zagadnienie szkody związanej z poniesieniem kosztów leczenia neurologicznego oraz koniecznością sprawowania nad poszkodowaną opieki przy czynnościach życia codziennego, zasądził z tytułu odszkodowania kwotę wyższą niż żądana pozwem, a ponadto jeszcze orzekł o zasadności roszczenia odsetkowego od całej zasądzonej kwoty, której strona powodowa nigdy od pozwanego się nie domagała. Zadaniem Sądu było w rzeczywistości rozważenie, w jakim zakresie zasadne jest roszczenie dotyczące wyrównania szkody S. C. polegającej na poniesieniu kosztów wizyt lekarskich oraz badań w okresie od 15 kwietnia 2011 r. do 20 stycznia 2012 r. i zasądzenie z tego tytułu stosownej kwoty bez przekroczenia granic żądania. Z ustalonego stanu faktycznego wynika, że szkoda z tych tytułów wynosiła 1.550,00 zł (260,00 zł + 1.290,00 zł = 1.550,00 zł) i co do takiej sumy zasadne było roszczenie odszkodowawcze powódki, biorąc pod uwagę jego granice określone w pozwie.

Sąd I instancji zasądził jednak na rzecz powódki dodatkowo kwotę 1.158,00 zł oraz odsetki ustawowe od kwoty 2.708,00 zł od dnia 16 czerwca 2012 r. do dnia zapłaty, choć nie było do tego podstaw, biorąc pod uwagę przedmiot żądania poddany skutecznie pod jego kognicję przez S. C. w toku postępowania oraz określoną przez nią granicę kwotową żądania. Oznacza to, że w ten sposób naruszył art. 321 § 1 k.p.c., a zgłoszone w apelacji zarzuty są w tym zakresie zasadne. Skutkować to musi zmianą zaskarżonego wyroku w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. przez obniżenie zasądzonego odszkodowania do kwoty 1.550,00 zł bez odsetek, a więc o 1.158,00 zł w zakresie należności głównej, jako zasadnej – wobec niekwestionowanych faktów ustalonych w toku postępowania dowodowego – w ramach zgłoszonych przez powódkę roszczeń. Zważywszy, że zakres zaskarżenia objął kwotę 1.256,00 zł w zakresie należności głównej, apelacja musiała zostać na podstawie art. 385 k.p.c. oddalona w części dotyczącej kwoty 98,00 zł jako bezzasadna.

Zmiana zaskarżonego orzeczenia merytorycznego skutkować musiała modyfikacją rozstrzygnięcia co do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, które także objęte było zakresem zaskarżenia. Aprobując co do zasady przyjęty przez Sąd Rejonowy sposób rozdzielenia kosztów postępowania (art. 100 zd 1 k.p.c.), Sąd Okręgowy ustalił, że powódka wygrała postępowanie przed Sądem I instancji w 72,5 % $[(16.000,00 \text{ zł} + 1.550,00) : 24.190,00 \text{ zł} \times 100 \% = 72,5 \text{ \%}]$. Uzasadnia to obniżenie należnych powódce od strony pozwanej kosztów procesu z kwoty 3.009,00 zł do kwoty 2.726,15 zł. Strony poniosły bowiem następujące koszty postępowania – powódka opłatę pod pozwu w kwocie 1.210,00 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2.400,00 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł i zaliczki na poczet wydatków związanych z wydaniem opinii przez biegłego w łącznej kwocie 1.050,00 zł (łącznie 4.677,00 zł), a pozwany wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 2.400,00 zł i opłatę skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,00 zł (łącznie 2.417,00 zł). Łącznie koszty procesu przed Sądem I instancji wyniosły więc 7.094,00 zł. Ponieważ ostatecznie S. C. wygrała sprawę w 72,5%, powinna ponieść 27,5% całości tych kosztów. Oznacza to, że

obciąża ją obowiązek poniesienia kosztów w kwocie 1.950,85 zł ($7.094,00 \text{ zł} \times 27,5 \% : 100 \% = 1.950,85 \text{ zł}$), a wobec faktu, że poniosła je w rzeczywistości w kwocie 4.677,00 zł, jej przeciwnik procesowy winien zwrócić jej w części obejmującej kwotę 2.726,15 zł ($4.677,00 \text{ zł} - 1.950,85 \text{ zł} = 2.726,15 \text{ zł}$).

Jednocześnie wydanie orzeczenia reformatoryjnego skutkuje zmianą orzeczenia o kosztach procesu należnych Skarbowi Państwa. Z przebiegu postępowania wynika, że nie zostały one pokryte przez strony co do kwoty 160,17 zł (wydatki związane z opiniami biegłych w łącznej kwocie 1.210,17 zł zostały pokryte z zaliczek uiszczonych przez powódkę tylko w zakresie kwoty 1.050,00 zł). Art. 83 ust. 2 w związku z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025) i w związku z art. 100 zd. I k.p.c. nakazuje Sądowi obciążyć tymi kosztami pozwanego w zakresie wynikającym z zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Oznacza to, że ubezpieczyciel winien zostać obciążony tymi kosztami w części wynoszącej 72,5%, a więc co do kwoty 116,12 zł ($160,17 \text{ zł} \times 72,5 \% : 100 \% = 116,12 \text{ zł}$). Ponieważ Sąd meriti nie obciążył powódki kosztami postępowania od oddalonej części powództwa, a orzeczenie w tym zakresie nie zostało zaskarżone, nie było podstaw do korekty wyroku w pozostałym zakresie przez nakazanie ściągnięcia pozostałej części kosztów wyłożonych przez Skarb Państwa z roszczenia zasądzonego na rzecz S. C..

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 zd. II k.p.c., przyjmując, że apelacja skarżącego została oddalona tylko w niewielkim zakresie – bo jedynie co do kwoty 98,00 zł. Złożyły się na nie: opłata od apelacji wynosząca 92,00 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika wynoszące 300,00 zł ustalone w oparciu o § 12 ust. 1 pkt 1 i § 6 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490).